

Altstadts) sociale struktur siden middelalderen. *Eduard Kunze* skriver – primært på grundlag af de såkaldte 'sjælebeskrivelser' (status animarum) og folketællingerne – blandt andet om den sociale lagdeling i Krems og Stein siden det 18. århundredes sidste halvdel. De to sidste arbejder, af *Jean-Paul Lehnert* og *Klaus Arnold*, er såkaldte familierekonstitutionsstudier, hvor man ud fra oplysninger om kirkelige handlinger m.m. søger at rekonstruere familier og derefter følger deres udvikling over tid. For tiden før den moderne statistik er det en yderst nyttig metode til at erhverve viden om nogle af de demografiske faktorer bag den konstaterede befolkningsudvikling. I begge arbejder savner man imidlertid en redegørelse for de problemer, forfatterne er stødt på, når de skulle 'matche' oplysninger om enkeltpersoner fra forskellige kilder eller kildesteder, det såkaldte identifikationsproblem i denne type forskning. Og dersom forklaringen er, at de to forfattere overhovedet ikke har haft sådanne problemer, så er det en så væsentlig oplysning, at de ikke burde have fortiet den.

Sammenfattende kan det konstateres, at man i det foreliggende arbejde har dels en nyttig introduktion til den østrigske befolkningshistorie og til visse sider af socialhistorien – samt til litteraturen herom – dels en række afhandlinger om demografiske og familiestrukturelle emner, der på grund af metode- og emnevalg vil være af interesse i sammenlignende studier også uden for den snævre østrigske sammenhæng.

Jørgen Elklit

Arngrimur Thorkilsson Vídalín: Den Tredie Part af Det saa kaldede Gamle og Nye Grønlands Beskrivelse. Udgivet af Det grønlandske Selskab i anledning af 250-året for Hans Egedes udrejse til Grønland, med indledning og kommentarer ved Finn Gad. Det grønlandske Selskabs skrifter XII, København, 1971. 128 s. 30 kr.

Det grønlandske Selskab har valgt at markere 250-året for Hans Egedes første rejse til Grønland 1721 med en udgivelse af Arngrimur Thorkilsson Vídalíns manuskript til en grønlandsbeskrivelse fra året 1703.

Selskabet har lagt udgivelsen i hænderne på den kyndige grønlandsforsker, lektor Finn Gad. I udgivermæssig henseende opfylder publikationen alle forventninger med hensyn til ortografisk gengivelse af tekst og noter; og de fyldige kommentarer – og udgiverens oversættelse af de lærde noters græske og latinske passager – bidrager til at gøre publikationen umiddelbart anvendelig for enhver interesseret.

Vídalín var islænding; han var levende optaget af det norrøne Grønland; og han søgte at frugtbar gøre disse norrøne interesser i sine bønsskrifter til Frederik IV og centraladministrationen om at få ombyttet sit lidet givtige embede som rektor ved Nakskov latinskole med et præstekald. Som støtte for en af sine ansøgninger indsendte han derfor i 1703 det tredie – hér udgivne – afsnit af sit manuskript til 'Det gamle og nye Grønlands beskrivelse'. Selv døde Vídalín i 1704, uden at opleve et gunstigt resultat af sit bønsskrift. Hans grønlandsbeskrivelse vakte imidlertid for en stund de styrendes interesse; og endnu

idag har hans afhandling betydning for studiet af Danmarks – og til en vis grad også af Grønlands – historie i dette tidsrum.

Vídalín udtrykker på de første sider i sit manuskript en tiltalende tillid til historiens nytte. »Mange som iche viide hvad nytte Historier med sig fører, Søge ved deris læsning allene løst og tidsfordriv; hvilche ieg kand ligne ved dennem, som bruge een deilig Nød, allene for øyens lyst, at see paa dend; mens skiotter intet om Kiærnen, der er inden i. Mine tanker — — — hafve aldtid været anderledis; thi saasom ieg veed at Historia er een Moder til Politicam, Oeconomicam, og Ethicam, hvilche konster lærer eet Menniske, at regiere andre, sit eget Huus, og sig self; saa hafver ieg udj alle Historiers læsning, efter min ringe forstand og sinds gafver, stedtze lagt vind paa, at ligesom bien af allehaande blomster og urter, endog de forgiftigste, samler nogit til sin Honning-Gjøreelse; saaog ieg udaf allehaande Historier, endog de allerin-geste, kunde samle de lærdomme, som saavel mig, som min Næste, kunde tiene til Gafvn og opbyggelse«.

Den lærde islandske magister lagde det historiske kildemateriale, han kunne få adgang til, til grundlag for et omfattende projekt til en genopdagelse og kolonisering af Grønland. Der er næppe tvivl om, at hans diskussion af be-sejlingsmuligheder og ruter ville have kunnet få praktisk betydning i naviga-tionsmæssig henseende. Derimod må hans beskrivelse af Grønlands frugtbar-hed og naturrigdomme karakteriseres som stærkt overdreven og formentlig dikteret af et ønske om at skabe interesse for projektet og dermed også for sin ansøgning om præstekald. Ligeså urealistisk og tendentiøs må man end-videre karakterisere hans forslag om en første koloniseringsbølge på 500 men-nesker.

Som kilde til grønlandske forhold har beskrivelsen således kun begrænset interesse. Dens værdi ligger derimod i det indblik, den giver i tanker og holdninger i Danmark omkring 1700, ikke blot i det dansk-norsk-islandske lærdomsmiljø, men også blandt de købmænd og redere, med hvilke Vídalín havde drøftet sit projekt. Trods flittig søgen har udgiveren ikke kunnet etab-lere den direkte forbindelse imellem Vídalíns projekt og Hans Egedes tidlig-ste grønlandsplaner, som han – forståeligt nok – gerne havde set. Det kan me-get vel skyldes materialesituationen; men der er næppe tvivl om, at udgiveren har ret i at pege på Vídalíns projekt, dets informationer og hele holdning til koloniseringsproblematikken som en del af det miljø, hvorfra Hans Egede modtog sin tidligste inspiration til at opsøge Grønland.

Ole Feldbæk

Ingwer Ernst Momsen: Die allgemeinen Volkszählungen in Schleswig-Holstein in dänischer Zeit (1769–1860). Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins, Band 66. Karl Wachholtz Verlag, Neumünster, 1974. 218 s. Hæftet DM 32,-, indbundet DM 42,-.

I 1969 udsendte forfatteren i den skriftrække, som Geografisk Institut ved Kiels Universitet står bag, en socialgeografisk analyse af Husums befolkning i